

Sfârșit de an Școlar

Anul acesta festivitatea de sfârșit de an școlar la care participă cu mare fast toată armenimea pentru a putea asista la acordarea premiilor a avut loc nici mai mult nici mai puțin decât la redacția ziarelor *Ararat* și *Nor Ghiank*, tot acolo unde s-a ținut de curînd și „super petrecerea” organizată cu ocazia Sfințelilor Sărbători de Paști.

Elevii școlii noastre, mai cu voie, mai de nevoie se strîng în număr mare la festivitatea de încheiere a anului școlar, măcar pentru a-și lua diploma așa-zisă de merit și deja celebrul cadou (că la școlile obișnuite nu se prea practică astfel de recompense).

Și anul acesta cadourile au fost foarte drăguțe și utile, ca în fiecare an de altfel, dar în plus a

Fotografii de Mihai Gheorghiu

fost ceva mai deosebit în sensul că fiecărui elev i s-a dat pe lângă cadoul propriu-zis și diploma de merit, cîte un dicționar român-armean (în sfârșit!) – publicat la Editura *Ararat* de doamnele Nadia Horasangian și Anahid Garabedian – care cu siguranță ne va

fi de folos în studiul limbii armene.

Pentru unii elevi ai Școlii *Misakian-Kesimian* din București chiar nu se poate spune că a venit vacanța din simplul motiv că în ceea ce privește obiectul, limba

(continuare în pagina 2)

O ARMEANCĂ ÎN PARLAMENTUL BULGAR

Gadar Hacikian, membră a filialei din Sofia a Uniunii Generale Armenice de Binefacere, a devenit cel de-al doilea deputat armean în Parlamentul bulgar cu 240 de locuri.

În vîrstă de 25 de ani și de profesie juristă, Gadar Hacikian a participat la alegerile din 2001 pe listele *Mișcării Monarhiste*, ca ocupînd poziția a șasea pe lista din care au pătruns în parlament doar primii cinci. Între timp, unul din cei cinci a devenit viceministru și, în mod automat, ocupanta poziției a șasea pe lista electorală, Gadar Hacikian, a devenit deputat.

Înainte de a intra în scena politică, tînăra juristă a lucrat la Institutul European unde acorda asistență de specialitate pentru adaptarea legilor bulgare în acord cu legislația europeană. Apoi a reprezentat Parlamentul pe lângă Consiliul de Miniștri, avînd în sarcină coordonarea relațiilor dintre grupurile parlamentare și membrii guvernului.

În afară de bulgară, Gadar Hacikian mai cunoaște limbile armeană, germană, engleză și rusă.

Speranța mea

În luna mai am fost în România și ca în orice vizită la București, primele drumuri pe care le fac sînt la Biserica Armeană, la redacția revistei „Ararat” sau la editura „Ararat”. Și de această dată, pașii m-au dus pe Bulevardul Carol, în fața Catedralei Armenice. Curtea era un adevărat șantier, gropi, fier beton, gunoi, panouri de protecție ce marcau lucrările.

Tot ce am văzut m-a întristat profund. Biserica era încuiată cu un lacăt mare, dar în vestibulul bisericii (acolo unde înainte se vindeau lumînări) se săpa de zor, se săpa și în jurul bisericii și crăpăturile din pereți erau încă vizibile. Adevărate răni deschise.

Am mers mai departe printre bare de fier beton, moloz și gunoaie și mi-am ridicat ochii spre clădirea fostei Școli Armenice (actualul sediu al Uniunii Armenilor din România și al Parohiei Bisericii Armenice). Și această clădire are crăpături pe toată fațada și se lucrează la consolidarea pereților în exterior și a structurii interioare. Unele încăperi din clădire nu au podea dar cei de la Uniune sau de la Editură continuă să lucreze în aceste condiții extrem de grele. *Biblioteca Dudian* face și ea parte din acest șantier. Muncitorii intră și ies continuu din această clădire.

Într-un cuvînt, centrul vieții armenicești din București (Biserică, Uniune, Editură, Școală, Parohie) este într-o stare jalnică, serios afectat.

Sînd în curtea bisericii și uitîndu-mă de jur împrejur, am fost convins că toate crăpăturile și stricăciunile se vor repara și că aceste clădiri din jurul meu, monumente arhitectonice remarcabile cu care ne mîndrim noi armenii și care îmbogățesc arhitectura Bucureștiului, vor dăinui și în veacurile ce vor urma.

Mai trist pentru mine a fost constatarea că au apărut „crăpături și fisuri” importante și între membrii comunității, între Uniunea Armenilor și Biserică. Nu este un secret pentru nimeni că numărul armenilor din România este mic, că acest număr nu are șansa să crească în viitor – ci mai curînd să scadă – și că aceste „fisuri interne” nu vor face decît să afecteze, să diminueze forța, vigoarea, viața și activitatea Comunității armenice.

Am înțeles că „fisurile” din cadrul comunității au fost cauzate, în principal, de fisurile ce au apărut în clădirile Centrului Armenesc din București. Dar, oricare ar fi motivul lor, să nu uităm că rolul principal al Uniunii Armenilor din România și al Bisericii noastre este acela de a fi stîlpii care să susțină etnia armeană din România.

Încerc să închei aceste cîteva note, cu speranța că nu se va continua a se căuta țapi ispășitori în cadrul comunității, că nu se va continua a se arunca vina pe x sau y, cu speranța că fiecare armean din România va înțelege că „fisurile” interne și dezbinarea nu pot aduce decît urmări

dezastruoase pentru comunitate și că numai unirea, cooperarea și înțelegerea vor aduce putere, puterea de a supraviețui în anii, deceniile sau veacurile ce vor veni, așa cum au reușit să o facă strămoșii noștri, stabiliți de veacuri pe meleagurile românești.

Lanis Anton
SAHAZIAN
Toronto

LA DOUĂ SĂPTĂMÎNI

de Mihai STEPAN CAZAZIAN

CAFEAUA LUI BARUIR

Aproape că nu există armean din România care, dacă ajunge la New York, să nu treacă măcar o dată pragul unui mic magazin de cafea aflat în cartierul Queens. Iar mulți armenii ce vin la București oferă neamurilor o pungă de cafea cumpărată din acest magazin cu totul special. Dar poate că puțini știau, pînă de curînd, că proprietarul acestui magazin de unde răzbat arome inconfundabile este un armean a cărui viață este un adevărat roman. Baruir Nersessian, căci despre el este vorba, la aproape o sută de ani s-a hotărît să-și scrie memoriile. Povestea neromantată a vieții lui își așteaptă, poate, regizorul pentru a fi transpusă pe peliculă. Ar putea fi, de ce nu, o continuare a filmului *Ararat*. Dar nu din acest motiv s-a hotărît Baruir să-și pună pe hîrtie memoriile. Ajuns la apusul vieții el crede că mărturiile sale trebuiau făcute publice unei generații care trăiește din ce în ce mai puțin cu conștiința apartenenței la neamul lui Haig. Astfel de mărturii par, și astăzi, de necrezut deși faptele pe care le relatează Baruir sînt dovezi, dacă mai era cazul, ale ororilor la care au fost supuși armenii în 1915. Să încercăm să devenim, numai pentru cîteva clipe, copilul Baruir care a fost vîndut de mama sa pentru a supraviețui de la masacrul. Să ne imaginăm că sîntem un orfan care află, printr-o scrisoare, că tatăl său trăiește și se reîntîlnește cu părintele drag după 10 ani... Sînt numai cîteva momente din viața lui Baruir pe care cu siguranță nimeni nu ar fi dorit să le trăiască. Și totuși. Aceasta a fost realitatea... După ce am citit o parte din memoriile acestui armean voi savura altfel fiecare ceașcă de cafea cumpărată de la magazinul din Queens. Aroma ei mă va duce cu gîndul la locul nașterii lui Baruir, acel Șabin-Karahisar și al străbunicilor mei, un colț de lume care nu va mai fi niciodată casa noastră.

Pagina 4

O VIAȚĂ
DEDICATĂ
OPEREI (2)

Pagina 5

BARUIR
NERSESIAN,
UN SECOL
DE VIAȚĂ

Pagina 6

UN
KIM JONG IL
CAUCAZIAN

Pagina 8

MUZICA LUI
HACIATURIAN
ÎN ROMÂNIA

Sfârșit de an Școlar

(continuare din pagina 1)

armeană, ei au tot fost într-o vacanță continuă încă din 15 septembrie! Probabil că toamna n-au binevoit să vină pentru că au considerat că neuronii lor au fost foarte surescizați pe parcursul verii, că tot erau în vacanță, iarna era prea frig și pe gerul ăla nu prea aveau chef de ieșit, iar probabil că primăvara li s-o fi părut mai relaxant să se plimbe prin parc decât să-i streseze unii cu noțiuni de limba armeană... și tot așa, ciclul se repetă că doar acum vine vacanța!

Totuși, nu ne putem plînge că școala noastră n-are mulți elevi înscrși pentru că oficial nu-i mare lucru să completezi o fișă de înscriere o dată pe an.

Dar să revenim la decernarea premiilor pentru... rezultate la învățatură pe anul acesta.

Pe o căldură insuportabilă au luat cuvîntul domnii Varujan Vosganian, Arpiar Sahaghian și doamnele Ulnia Blănaru-Maganian, Arșaluis Baronian și Siran Nevruzian.

Am observat cu mare surprindere că s-a pus foarte mult accent pe *să sperăm că*: la anu' ne vom muta în noua clădire, că se vor ține cursuri atât sîmbăta cît și duminica, elevii vor veni și-n vacanță pentru repetiții la cor (ciudad – ei nu vin nici în timpul școlii și acum să vină în vacanță??? hmm). Adevărul e că ar fi cam tragic să rămînem doar cu speranța, pentru că în cazul ăsta situația s-ar complica și mai mult, iar actuala stare de fapt ar fi bine să fie privită ca pe un semnal de alarmă în ceea ce privește activitatea școlară și ar trebui să ne facă să mobilizăm tineretul armean să mai dea măcar din cînd în cînd pe la cursurile de limba armeană pentru că de fapt ei reprezintă viitorul comunității noastre.

Pe lîngă cursurile de limba armeană s-au ținut și cursuri de istorie la care din păcate frecvența este iarăși foarte scăzută. Orele de dans au avut loc și în acest an, dar din păcate spre sfîrșit au fost întrerupte. Pe această cale elevii grupei de dans am dori să exprimăm condoleanțe doamnei Bella Mardichian. Ne pare nespuse de rău de trecerea în neființă a surorii sale. Noi sîntem alături de ea și îi dorim să aibă puterea să depășească acest moment dificil din viața sa.

Așadar nu ne rămîne decît să sperăm, așa cum fac și alții că lucrurile se vor mai îndrepta în noul an școlar și că începînd din toamnă elevii școlii noastre vor avea mai mult chef de studiu limbii armenice în principal, precum și de alte activități derulate în cadrul comunității și nu numai.

Laura Ioana PAPAȘIAN URDĂREANU

La Radio Erevan...

Comunicat la **Radio Erevan**:

– Un submarin american s-a ciocnit de un iceberg în Marea Nordului. Partea sovietică nu a suferit pierderi!

La R.E. un ascultător întreabă:

– Se poate conduce o Volga în curbă cu 120 km/h ?

R.E. răspunde:

– Se poate. Însă o singură dată.

La R.E. un ascultător întreabă:

– De ce se zice: capitalismul stă la marginea prăpastiei?

R.E. răspunde:

– Pentru că se uită la noi.

La R.E. un ascultător întreabă:

– E adevărat că la București se dau motocicletele pe gratis cetățenilor sub 18 ani?

R.E. răspunde:

– Da, e adevărat, dar e vorba de Merțane, și nu se dau ci se fură, și nu cetățenilor sub 18 ani, ci cetățenilor peste 18 ani!

La R.E. un ascultător întreabă:

– Unde se găsește cea mai multă piine în Rusia?

R.E. răspunde:

– În chiftele.

ARARAT Bilunar al Uniunii Armenilor din România

Redactor șef: Mihai STEPAN-CAZAZIAN
Redactori: Eduard ANTONIAN, Vartan MARTAIAN
Fotoreporter: Mihai GHEORGHIU
Colaboratori: Arachel MUSAIAN (Constanța)
Correspondenți din străinătate: Edvard JEAMGOCIAN (New York), Anton Lanis AHAZIZIAN (Toronto), Giuseppe MUNARINI (Padova)

Difuzare: Drtad BARTUMIAN
Tehnoredactare: Mihai HĂBULESCU
e-mail: ziar_ararat@yahoo.com

ADRESA REDACȚIEI: Str. Armenească 13, București – 2
 Tel. / Fax: 314.67.83, Fax: 311.14.20

Tiparul executat la ARARAT s.r.l.
 I.S.S.N. 1220-9678

Potrivit art. 206 Cod penal, responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului aparține autorului. În cazul unor agenții de presă și personalități citate, responsabilitatea juridică le revine acestora.

Redacția nu împărtășește în mod obligatoriu punctele de vedere exprimate în articolele semnate de colaboratori.

ANUL ȘCOLAR 2003/2004

Uniunea Armenilor din România face cunoscut că pentru anul școlar 2003/2004 au început înscrierile elevilor la Școala Armeană Misakian-Kesimian, din București.

Pentru anul școlar 2003 / 2004 (ținînd seama de posibilitățile oferite de actualele spații) oferta educațională este următoarea:

- Limba armeană începători
(pentru elevii claselor I-IV)
- Limba armeană nivel mediu
(pentru elevii claselor V-VIII)
- Limba armeană avansați
(pentru elevii claselor IX-XII).
- Istoria armenilor
(pentru elevii claselor IX-XII)
- Religia Bisericii Apostolice Armenice.

Pentru aceste discipline, la cererea elevilor, notele semestriale pot fi transmise școlilor unde învață elevii respectivi spre a participa la media generală. Acest lucru este prevăzut de legile și ordinele MEC în vigoare.

În cadrul orelor de limba armeană se vor suplimenta lecțiile de literatură și cultură armeană corespunzător fiecărui nivel de școlarizare.

Opțional se vor mai preda următoarele discipline:

- Curs de desen de arhitectură și desen artistic
- Dansuri populare

Ca activități extrașcolare se prevede organizarea de acțiuni artistice tematice în București și în alte localități (cor, dans, excursii etc).

Cursurile se vor desfășura în lecții paralele ce vor avea loc în zilele de **sâmbătă** și **duminică**. Pînă la repunerea localului școlii în funcțiune, în spații largite și reamenajate, cursurile se vor desfășura în actualele spații. Profesorii care vor preda vor fi următorii: Ing. A. Sahaghian, Arșaluis Baronian, Siranuș Nevruzian, Pr. D. H. Azarian, Arh. A. Harutiunian, Bella Mardichian. Definitivarea orarului se va face în colaborare cu Comitetul Școlar al Părinților, ce urmează a fi ales de adunarea generală a părinților.

Absolvenții întregului ciclu de învățămînt oferit de Școala Armeană din București vor fi în măsură:

-să înțeleagă și să vorbească limba armeană la nivelul bagajului lexical însușit;
 -să citească și să scrie texte scrise sau tipărite în limba armeană.

-să aibă o reprezentare clară asupra elementelor principale ale istoriei și geografiei armenice.

-să cunoască cu claritate bazele Religiei Bisericii Apostolice Armenice.

-să cunoască elementele principale ale culturii, literaturii, muzicii și tradițiilor armenice.

-să cunoască liniile principale ale legăturilor tradiționale străvechi dintre poporul armean și român, cu exemplificări de personalități ale ambelor popoare.

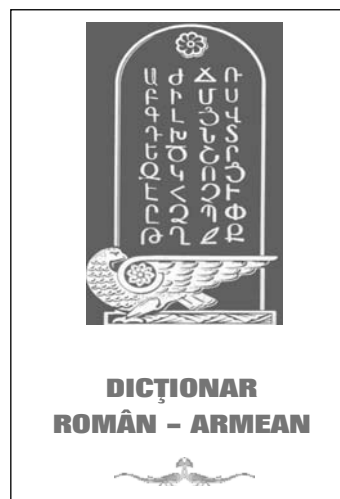
-sa aibă o reprezentare clară asupra elementelor de istorie a comunității armenice din România.

Instruirea elevilor se va face în grup, iar după caz și individual, avînd ca scop însușirea, fixarea și utilizarea cunoștințelor predate.

Înscrierile se fac la sediul UAR, din Bd. Carol 43, la dl. Avedis Ghazarian sau d-na Natalia Gheorghiu. Nu se percep taxe de școlarizare. Elevii își vor asigura rechizitele necesare. Suportul de curs (manuale, fișe, texte auxiliare, etc) se asigură de către conducerea Școlii.

Dicționar Român - Armean

Dicționarele se scriu de obicei de filologi specializați în lexicografie, se reeditează după eliminarea erorilor sau scăpărilor inerente și de cele mai multe ori sînt rezultatul unei munci de echipă necesitînd ani îndelungați de lucru. Am putut noi beneficia de asemenea condiții de lucru? Din păcate nu. Și totuși cînd imperativul timpului a clamat cu stringență scoaterea unor dicționare, în ciuda unei evidente secete de specialiști s-au găsit voluntari care au ridicat mînușa aruncată de destin și au acceptat provocarea. Au pornit de la zero și au pus pe masa cititorului (mai cu seamă a elevului) două dicționare: Armean-Român (1996) și acum Român-Armean (2002) ambele la Editura Ararat. Fiecare cu circa 15.000 de cuvinte uzuale. Nu voi pune în discuție eventualele scăpări sau erori strecurate, nu pentru că nu ar exista (orice dicționar le conține chiar dacă și în foarte mică măsură) ci tocmai pentru că nu sînt specialist (lexicograf) și nu vreau să imit pe aceia care se pricep la toate și-și permit în consecință să emită păreri în orice domeniu precum un anumit om de stat din trecut. Ceea ce vreau să consemnez însă aici este hotărîrea și curajul cu care au purces cele două autoare mîinate de convingerea necesității imperioase de a oferi aceste instrumente indispensabile mai cu seamă elevilor. De aceea am și

oferit la sfîrșitul anului elevilor merituoși cite un exemplar.

Cine sînt așa dar persoanele care nesocotind greutatea și piedicile (unele de-a dreptul neprevăzute...) au muncit ani de zile defrișînd și înaintînd luptînd cu greutatea și cu lipsa izvoarelor documentare, a termenilor de comparație cu lucrări similare (de fapt sînt primele dicționare de acest fel) și nu în ultimul rînd cu dezinteresul și lipsa de sprijin din trecut? Este vorba de d-na **Nadia Horasangian** și d-na **Anahid Garabedian**, cea care a lucrat ani de zile la publicația *Nor Ghiank* și a predat voluntar limba armeană înainte de reînființarea școlii.

Se povestește că după ce contele Loris-Melicov a cucerit Karusul de la turci (1877), fără să țină seamă de oarece considerații strategice ale Statului Major, a fost

dojenit de Țar. La care contele a răspuns: „Strateghim strateghi nu știu. Dar Karsul l-am luat!“ Și a fost decorat.

Sînt oameni care purced la treabă numai dacă posedă scule perfecționate. Alții și le fac singuri. Aceștia din urmă ne dăruiesc uneori dicționare chiar atunci cînd nevoia e mai mare.

În încheiere aș vrea să anticipiez anunțînd (dacă tot vorbim de dicționare) de apariția iminentă a unui mare dicționar Armean-Român de circa 70000-80000 cuvinte avînd ca autor pe dl. Vartan Martaian. Evident va fi mai complet. În mod sigur va fi mai bogat. Este neîndoios că va fi consultat de armenologi, profesori, ziariști și alți specialiști. Dar elevii vor avea nevoie în continuare de dicționare mici, practice, ușor de răsfoit și consultat. Tocmai de aceea ar fi necesară reeditarea celor două dicționare în viitor, după convenita actualizare și eliminare a eventualelor scăpări. Și o ultimă observație: toate aceste dicționare nu pot circula și în varianta electronică? Avantajul ar fi dublu: costurile ar fi mult mai mici și elevii ar putea beneficia mai rapid de noile variante și ar consulta acasă dicționarele, mai mult le-ar putea îmbogăți fiecare în direcția sa de interes.

Arpiar SAHAGHIAN

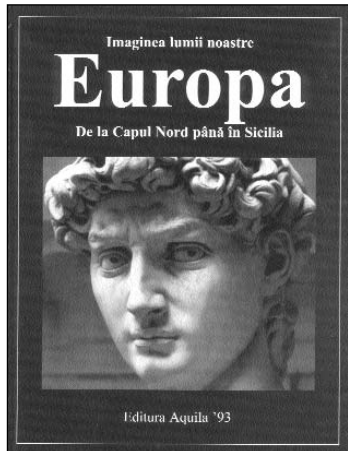
ARMENIA

ÎN PAGINILE UNOR NOI APARIȚII EDITORIALE

Numai în anul acesta au apărut o serie de volume, de prestigiu, în care firesc este menționată Armenia. Și asta la cele mai felurite edituri.

Astfel editura RAO, a publicat traducerea din limba franceză a unui atlas istoric în două volume: „Atlas de istorie mondială”. Primul volum se ocupă de prezentarea hărților ce arată evoluția istorică de la începuturi până la Revoluția Franceză, al doilea volum de la acest eveniment până în prezent. Alături de alte state, Armenia și schimbările sale teritoriale sînt prezentate pas cu pas. Volumele sînt tipărite color pe o hîrtie de calitate.

Editura din Oradea „Aquila '93”, care se ocupă mai ales cu tematică geografică, a tradus, din limba germană volumul editat de un colectiv de ziariști intitulat: „Imaginea lumii noastre EUROPA. De la Capul Nord pînă în Sicilia”. Volumul, *in folio*, apărut

și el în condiții grafice deosebite, bogat ilustrat conține monografia istorico-cultural-politică și turistică avînd ambiția să surprindă mai ales momentul actual. Traducerea nu a putut să facă altceva înșă decît să repete erorile unei munci făcută de diletanți grăbiți. Este vorba de ADAC Verlag GmbH din München și Verlaghaus Stuttgart GmbH (1995). Astfel dacă în articolul dedicat Gruziei se arată că alfabetul și creștinismul au venit din Armenia, în capitolul dedicat Armeniei citim că arhitectura bisericăscă armeană este sub influența celei gruzine. Cu alte cuvinte bisericile gruzine au influențat pe cele armenie după care... s-au creștinat sau cam așa ceva. În plus exemplificările din literatura gruzină merg pînă în secolul XX în

Credința Ilustrată despre credința armenilor

Am avut plăcerea ca în numărul pe luna mai al revistei *Credința Ilustrată* (o publicație spirituală, ce apare în condiții grafice excepționale) să descoperim un articol semnat de Varujan Vosganian, intitulat „Cel mai vechi stat creștin din lume: Armenia”.

Explicînd legende, prezentînd personalități cum ar fi Grigore Luminătorul sau Catolicosul Vasken I, ilustrat cu cele mai reprezentative catedrale din Armenia, articolul, scris în binecunoscutul stil de către Varujan Vosganian, va ajuta cu siguranță cititorii revistei să cunoască și să priceapă spiritualitatea armenilor.

Ca fapt divers, după acest articol, următoarea pagină începe cu vorbele Părintelui Cleopa:

„Mîncă-v-ar Raiul!”

Turcia după tratatul de pace de la Sevres, 1920

timp ce ultimul scriitor armean citat este de la începutul sec. XIX. Dar gafa cea mai răsunătoare este citarea fondatorului literaturii armenice Haccatur Abovian (1806-1848). Numele acestuia apare astfel: Haccatur Parrot (!?). O eroare datorată exclusiv neatenției și neglijenței. Orice om de cultură (armean, și nu numai) știe că numele lui este Haccatur Abovian, iar Parrot era profesorul de la universitatea din Dorpat (Tallin) unde a studiat Abovian. Ulterior Parrot face o ascensiune științifică pe Ararat, prima de acest fel, avînd drept călăuză pe H. Abovian. Volumul mai conține și alte erori. De altfel editura s-a simțit obligată, acolo unde a avut competență, și a operat largi corecturi la capitolul „România”. Și bine a făcut. Revenind la articolul care prezintă Armenia trebuie menționat că în subcapitolul intitulat „Stăpîniri străine care au devenit permanente” se spune: „În sec. al XIX-lea, Armenia a obținut zona Erevanului (1828), apoi regiunile Kars, Ardahan și Batumi (1878). În Armenia de Vest, turcii au înfăptuit mari deportări și masacre, în repetate rînduri (1895-1896, 1909, dar mai ales 1915-1916. Tratatul de la Sevres (1920), a recunoscut independența Armeniei de Vest, dar ea a continuat totuși să rămînă sub dominația turcă.” (subl.ns). În continuare se prezintă evenimentele pînă în 1994.

Prezențe armenie găsim și la capitolul „Turcia”: fotografii de biserică transformate în moschei (pag. 483), Ahtamar (pag. 485). La pag. 486, citim „În timpul războiului și după, (subl. ns) turcii au măcelărit un mare număr de armeni” La pag. 484 citim „Datele oficiale privitoare la locuitorii nu sînt de încredere”. Fără comentarii...

O a treia apariție importantă este volumul *in folio*, tradus din limba franceză la editura „Olimp”, intitulat „ISTORIA LUMII DE LA ORIGINI PÎNĂ ÎN ANUL 2000” alcătuită de cunoscuta Editură LAROUSSE. Aici, cu hărți și texte dar mai ales cu imagini ale timpului, este înfățișată istoria lumii cu cele mai importante evenimente ale sale. Două pagini sînt consacrate genocidului antiarmean prezentat ca **primul genocid din istorie**. Trebuie notat că pînă nu demult Editura Larousse a păstrat o tăcere totală asupra evenimentelor din 1915 în aproape toate monografiile sale istorice și militare. Acest volum apare însă după votul Parlamentului Francez prin care se recunoaște genocidul antiarmean. Iată deci că acest vot nu a fost în zadar așa cum au încercat să-l minimalizeze unii, și pe el se poate totuși clădi ceva. Orice casă se clădește din mii de cărămizi. Să nu o ignorăm pe prima.

ARPIAR S.

PS-Vocația trădării la armeni nu se încheie cu Vasak Siuni și Mehrujan Ardžruni. Epigonii lor (păstrînd proporțiile) mișună și astăzi pe ici pe colo, servindu-se de naivitatea unora și de terminația „ian” descoperită întîmplător printre actele de familie pentru micile lor aranjamente. Ei nu pot spera înșă ca cineva să le rețină numele alături de *vasaci* și *mehrujani* sau să beneficieze de sfîrșitul dramatic al acestora. Sfîrșitul lor va fi la fel de banal și anost ca și ei înșiși. M-am gîndit la toate acestea răsfoind voluminosul opus al Editurii Larousse tradus la „Olimp” și la îndelungata și multidirecțională luptă a armenilor din Franța care a determinat indirect apariția la lumină a adevărului.

Florar al muzicii noi

„În frumoasa lună mai” ultima săptămîină răsună de acordurile, uneori disonante, ale muzicii contemporane române și străine.

Săptămîna internațională a muzicii noi devenită tradițională, a fost înființată în 1991 de compozitorul Ștefan Niculescu, ființază de atunci anual sub egida Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România și a Ministerului Culturii. Cea de a XIII-a ediție din acest an a avut loc între 23 și 30 mai, sub direcția artistică a compozitorilor Mihaela Vosganian și Irinel Anghel, în Studiourile de concerte ale Radiodifuziunii Române în Aula Palatului Cantacuzino și la Sala Arcub.

La conferința de presă și în cuvîntul de deschidere ale festivalului Mihaela Vosganian a subliniat că această ediție promovează ultimile compoziții românești și străine, pentru cunoașterea muzicii universale prin concerte, schimburi de opinii și ateliere de creație. Irinel Anghel a precizat că programul are un pronunțat caracter experimental cu tendința de diversificare timbrată a muzicii, prin utilizarea de instrumente noi sau exotice. Pe parcursul celor 22 de concerte simfonice și camerale, recitaluri, spectacol de muzică și dans, au putut fi audiate peste 100 de lucrări de compozitori români și străini, dintre care 30 de compoziții în primă audiere absolută.

În Studioul de concerte „Mihail Jora” al S.R.R. muzicieni și melomani au ascultat concertul de deschidere al festivalului susținut de Orchestra Națională Radio sub bagheta tînărului – deosebit de muzical și expresiv în gestică – dirijor polonez Szymon Bywalec. Orchestra amplă, bine acordată în toate compartimentele a interpretat piesa simfonică „The Blood” a canadianului de origine poloneză Pawel Mykietin. O suită de arcuri sonore armonioase, intersectate înșă de sunete bizare și stridente la percuție. O orchestră redusă l-a acompaniat pe „performerul” Andrei Kivu, într-un exercițiu timbral de sunete la diverse instrumente, de la scoică la acordeon, în piesa solistică „Labyrinte II” de Irinel Anghel. Emil Șein a irupt în estradă cu un solo de saxofon, acompaniat de partidele de suflători, începînd în acest mod teatral compoziția „Mega Dialogul” de Mihaela Vosganian. Cu o imaginație muzicală și stilistică bogată, compozitoarea a obligat solistul la un dialog continuu, schimbînd permanent tipurile de instrumente de suflat, părăsindu-ne în sunetul tilincăi. Concertul simfonic s-a încheiat cu „Presimfonia VI” de Octavian Nemescu. O compoziție amplă ca durată, este de un tragism armonic atroce pînă spre final, cînd se luminează și se încheie în sunete liniștite, pînă la stingere.

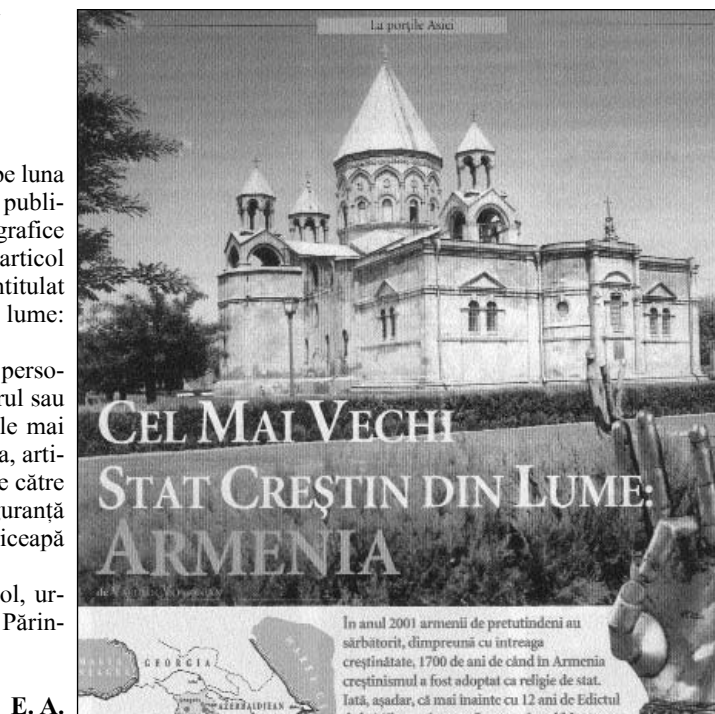
În același studio Orchestra de Cameră Radio și tradiționalul dar mereu inovatorul dirijor Ludovic Bács au participat în festival propunînd un program monoton de concert. Emil Șein la un clarinet „preparat” acompaniat de partidele de coarde, cu sunete bizare la instrument și pe bandă, a evocat un eveniment tragic în piesa spaniolului Rafael Diaz. Ion Bogdan Ștefănescu a interpretat arcurile de tonuri ale celor trei flaute peste armoniile orchestrei în ritualul arhaic ale concertului „Cercuri Magice” de Doina Rotaru. Strident și prea tragic trombonul lui Barrie Webb în „Interferențele” israelianului Vladimir Scolnic. Ca o cantilենă patetică au sunat armonios viola și corzile grave ale orchestrei în „Malinconia furioasă” de apreciatul și regretatul Anatol Vieru, interpretată cu virtuozitate de Ludovic Csendes. În încheiere remarcabil „Chant Sépulcral” pentru saxofon și orchestră de rusul Serghei Belimov, în care sunetul lui Daniel Kientzy a fost straniu și disonant, dar și armonios în ritmurile dialogate cu percuția.

Am ascultat la Institutul Francez recitalul, – care s-a vrut experimental (?) și demonstrativ (!), dar a fost o decepție al pianistei franceze Martine Joste. Interpreta „a cîntat” la un pian în 1/16 de ton, o bijuterie de instrument adus cu mari cheltuieli, care emite înșă niște disonanțe care se dovedesc de neacceptat.

La Aula Cantacuzină concertul Cvartetului de coarde „Iturriaga” din Germania, realizat în colaborare cu *Goethe Institut*, a fost un punct forte al festivalului, cum s-a exprimat directoarea institutului colaborator. Patru tineri cu instrumente de calitate, muzicali și cu intuiție stilistică pentru muzica contemporană, au interpretat cu deosebită acuratețe sonoră cvartete de coarde de compozitori germani din secolul XX.

În festival au mai participat cu recitaluri muzicieni de pe toate meridianele. Flautista americană Susan McClellan, Duo olandez Hans De Jong la saxofon și Paul Hermsen la pian, cei 10 instrumentiști formînd Ansamblul de flautiști din München, clarinetistul australian Peter Handsworth, saxofonistul Daniel Kientzy din Franța, violonistul elvețian Egidius Streiff, iar din Japonia Manac Yoshimura și Kifu Mistuhashi cu instrumente tradiționale. Dintre autohtoni au susținut recitaluri și concerte pianista Iliana Dumitrescu, fagolistul Vasile Macovei, violoncelistul Șerban Nichifor și pianista Liana Alexandra, ca și ansamblurile Archacus, Traiect, Vox x 8 Cam, Procontemporania, Aperto, Hyperion, Game, grupul Inter-Art și Formația de tineri suflători din Cluj. Americanul de origine română Gheorghe Costinescu a proiectat două din compozițiile sale, „Jubilus” și „Pantomima” într-o recentă înregistrare, în excelente condiții pe video.

Ultima seară a festivalului a fost dedicată spectacolului de muzică și dans. Talentații Malik Choukrane, Sorin Romanescu, Ion Bogdan Ștefănescu, Irinel Anghel și Andrei Kivu cu instrumente tradiționale dar și exotice, cu posibilități timbrale non-convenționale foarte variate și colorate, au susținut un Jam-session experimental.

E. A.

Eugen TODA

În articolul „Otello” de Verdi în premieră la Opera de Stat din Iași – *Flacăra Iașului* din 29 mai 1966, autorul articolului George Pascu scrie: „Regizorul Dimitrie Tăbăcaru a găsit nota justă în desfășurarea spectacolului lăsând momentele lirice, ariile, fără inutile mișcări scenice, iar în rest o mișcare în care domină firescul. Cîteva mișcări abia schițate ale figurației – ca jocul torțelor sau al halebardelor – au adus un plus de încărcătură emoțională tablourilor în care decorul Hristofeniei Cazacu și efectele de lumină au operat și ele cu o lăudabilă economic și sobrietate de mijloace.

Regizorul a ordonat spectacolul, lăsînd să se profileze limpede drama psihologică a lui Otello, perfidia lui Iago și nevinovăția Desdemonei, respectînd astfel libretul care urmărește schematizarea piesei shakespeariene. (...)

Premiera operii „Otello” a însemnat nu numai un pas înainte în maturizarea artistică a colectivului ci și consecvența cu care artiștii ieșeni se străduiesc să dea spectacole de calitate”.

Mihai Cozmei în articolul „Don Carlos” de G. Verdi – *Cronica* din 24 nov. 1970, scrie: „Calea aleasă de D. Tăbăcaru i-a permis să ne ofere scene de ansamblu strălucitoare, impresionante prin geometria, coloritul și amploarea lor sonoră, alături de evoluția unor personaje modelate prin sublinierea trăsăturilor esențiale.

„Don Carlos” este un spectacol construit cu grijă și pasiune, cu mijloacele unei mature măiestrii. Este o reușită importantă în primul rînd a regizorului Dimitrie Tăbăcaru și a scenografei Hristofenia Cazacu, este în bună măsură o reușită a întregului colectiv de interpreți care valorificîndu-și posibilitățile artistice au subliniat valoarea muzical-dramatică a acestei lucrări”.

Mihai Cozmei în articolul „Premiere la Opera Română din Iași: „Boema”, „Madame Butterfly” din revista *Cronica* din 30 mai 1975 scrie: „Fără îndoială, reușita acestor două spectacole, reușită care ne demonstrează că Opera Română din Iași parcurge un moment de reviriment artistic, se datorează maturității, talentului și înțelegerii muzicale – dovedite de altfel în mod constant – cu care regizorul Dimitrie Tăbăcaru (asistent Mihai Zaborilă) s-a apropiat de partiturile pucciniene. Cele mai frumoase aprecieri pictorial-scenografice (Hristofenia Cazacu, George Doroșenco) pentru arta cu care au realizat cadrul scenic și costumele celor două spectacole”.

În articolul „Flautul fermecat” de Mozart din revista *Cronica* nr. 6 din 1975, George Pascu scrie: „Viziunea regizorală a lui Dimitrie Tăbăcaru poate fi considerată pe drept cuvînt mozartiană, întrucît nu s-a lăsat sedus de talentele spectaculare ale libretului nici de îngroșările posibile oferite de contrastele funciare ale fabulației – real și fantastic, bine și rău, liric și burlesc, obișnuit și exotic etc.

Dimitrie Tăbăcaru – O viață dedicată Operei (2)

Conturînd cu delicatetea orfevrului, regizorul a obținut o construcție armonioasă, o desfășurare fluentă și un tonus emoțional perfect adaptat ambitusului afectiv al muzicii mozartiene. A fost înțeles în această privință și de scenograful Gh. Codrea care a construit un prudent decor modern, redus la esențial, ușor de manevrat în „schimbări la vedere” și mai presus de toate, frumos și sugestiv. Aceeași discreție și în contrastele de culori și lumini, aceeași eleganță, aceeași fluentă în depănarea tablourilor, deci aceeași concepție determinată de spiritul muzicii”.

În *Flacăra Iașului* din 4 nov. 1981 în articolul „Ieri seară, «Samson și Dalila» în premieră la Iași. Un spectacol de înaltă ținută artistică”, Paula Bălan scrie: „Spectacolul, susținut în cadrul festiv, credem că are astfel semnificația unei împliniri îndelung pregătite; aceasta depășește valoarea momentană a succesului deplin în care s-a constituit. Am apreciat și acum linia regizorală fermă a maestrului Dimitrie Tăbăcaru, pasionat conducător al teatrului nostru liric; reconsiderarea cu efect a unui stil greu abordabil i se datorează ca inițiativă temerară și ca înfăptuire bine consolidată”.

Menționăm și interviurile „Un suflu proaspăt spectacolului de operă. Interviul nostru cu regizorul D. Tăbăcaru, directorul Operei ieșene”, publicat în *Flacăra Iașului* din 22 martie 1973, de Elena Pietraru și „Dimitrie Tăbăcaru – Regizor, Opera Română, Iași. Publicul așteaptă înnoirea genului”, publicat în revista *Teatrul* nr. 7/1975.

Gina Tripa Tăbăcaru

Gina Tripa Tăbăcaru s-a născut

la 23 aprilie 1929 în Arad. Tatăl său Traian Tripa a fost muzician, pasionat al muzicii de operă, bariton liric și compozitor. Astfel fiica sa, Gina Tripa și-a putut forma o educație muzicală copil fiind, ascultînd mari interpreți de operă și studiînd în același timp pianul. Gina Tripa a absolvit Liceul de fete „Ghiba Birta” din Arad apoi s-a înscris la Conservatorul de muzică din Timișoara, transferîndu-se după 2 ani la București. A absolvit Conservatorul de muzică „Ciprian Porumbescu” din București – secția canto, pian și pedagogie în anul 1956. A absolvit cu spectacolul „Nunta lui Figaro” pe scena operii bucureștene interpretînd rolul Suzanei alături de ceilalți colegi de an de atunci, o promoție cu adevărat strălucită: Elena Dima Toroiman, Constanța Cimpeanu, Constantin Gabor, Dar Iordăchescu, Iulia Buciuceanu, Valentin Loghin.

A avut profesori pe Petre Ștefănescu-Goangă la canto, Panait

Victor Cotescu, Robert Rosenstek și Jean Bobescu la clasa de operă.

Dintre alți profesori pe care i-a avut menționăm: Zeno Vancea, Gh. Dumitrescu, D. D. Botez, Tudor Ciontea, Mircea Basarab.

În acest context l-a cunoscut pe viitorul soț Dimitrie Tăbăcaru student la regie de operă, cu care s-a căsătorit în anul 1955.

În anul 1956 au venit în Iași fiind membri fondatori ai Operei de Stat din Iași. Au slujit această scenă cu toată dăruirea timp de 30 de ani. Au debutat amîndoi (Dimitrie Tăbăcaru ca regizor iar Gina Tripa Tăbăcaru în rolul Violetei) cu opera „Traviata” de Verdi.

A evoluat alături de mari cîntăreți români și străini: Petre Ștefănescu Goangă în „Rigoletto”, Elena Cernei și Zenaida Pally în „Carmen”, Ludovic Spiess în „Boema” și „Rigoletto”, Florin Diaconescu în „Traviata”, Dorin Teodorescu în „Liliacul”, Vally Niculescu în „Sînge Vienez”, Magda Ianculescu în „Liliacul”, Ionel Voineag în „Răpirea din serai” și „Traviata”, Garbis Zobjian în „Carmen” (în 21 mai 1960), Claudia Parada în „Bal Mascat”, Irina Arhipova și Viaceslav Pivakov în „Carmen”, Ion Dacian în „Lăsați-mă să cînt”, Dan Iordăchescu în „Carmen”, David Ohanesian în „Rigoletto” (în 29 iunie 1962), Paulos Raptis în „Lucia di Lammermoor”, Octav Enigărescu în „Traviata”, Constanța Cimpeanu în „Sînge Vienez”, Cornel Fănățeanu în „Traviata” etc.

Menționăm cîteva orașe unde a cîntat: Roma, Mantova, Bari Lecce, Caltanisseta (Sicilia), Regio Emilia, San Marino, Pescara, Cosenza, Palermo, Messina, Regio Calabria etc.

Gina Tripa Tăbăcaru a decedat în Iași la 30 octombrie 2000. Este înmormîntată la cimitirul „Eternitatea” din Iași.

Anda Tăbăcaru-Hogea

Anda Tăbăcaru-Hogea este

fiica lui Dimitrie Tăbăcaru și a lui Gina Tripa Tăbăcaru. S-a născut în 27 februarie 1962 la Iași. A absolvit Liceul de artă „Octav Băncilă” din Iași – secția pian, în anul 1980, Conservatorul de muzică și arte plastice „G. Enescu” din Iași – secția muzicologie-compoziție în anul 1986, Academia de muzică „Ciprian Porumbescu” din București – secția regie teatru muzical în 1995. Este căsătorită cu Toma Hogea, actor la Teatrul „Lucașfăruș” din Iași.

Între anii 1987-1990 a fost regizor artistic la Teatrul Muzical „N. Leonard” din Galați unde a montat opereta „Rose Marie” de Rudolf Triml și operele „Carmen” de Bizet și „Bărbierul din Sevilla” de R. Rossini.

Din 1990 și pînă în prezent este regizor artistic la Opera Ro-

mână din Iași Pe scena Operei Române din Iași a montat spectacolele: „Traviata” de G. Verdi, „Povestirile lui Hoffmann” de J. Offenbach, „Elixirul dragostei” de G. Donizetti, „Paiate” de Leoncavallo, „Povestea soldatului” de Igor Stravinski, „Cei patru bătăranii” de H. Wolf-Ferri, „Cosi fan tutte” de Mozart, „Nevestele vesele din Windsor” de Otto Nicolai, „La răscruce de vînturi” de Bernard Taylor (premieră mondială), „Don Giovanni” de Mozart, „Mefistofele” de Arrigo Boito, „Lucia di Lammermoor” de G. Donizetti. În pregătire se află opera „Pescuitorii de perle” de G. Bizet.

A montat și premiere absolute ale compozitorilor ieșeni contemporani: „Prețioasele ridicole” după Molière de Vasile Spătărelu, „Farse medievale” de Cristian Ulisievici, „Groaznică sinucidere din strada Fidelității” după Caragiale de Leonard Dumitriu. În pregătire este „Enrico la Canossa” de Iulian Trofin.

Din anul 1995 colaborează cu soliști japonezi care au dorit să efectueze cursuri de clasă de operă pe scena Operei Române din Iași și cursuri în Japonia la Tokyo, Tzukuba, Mito, Hiroshima, Fukuyama (1996, 1998, 1999, 2000).

Din anul 2000 colaborează cu „Opera Ensemble” din Hiroshima unde a montat „Tosca” și în anul 2002 a montat „Boema” de Puccini.

Opera Română din Iași a fost în turnee în Germania și Elveția cu spectacolele „Traviata”, „Elixirul dragostei”, „Gală Verdi”, „Mefistofele”, „Bărbierul din Sevilla”, iar pentru anul 2003 este în pregătire un turneu cu „Aida” și „Pescuitorii de perle”.

Din anul 1984 colaborează cu Teatrul pentru copii și tineret „Lucașfăruș” din Iași și Teatrul Național „V. Alecsandri” din Iași realizînd ilustrație muzicală și compunînd muzică originală. Dintre aceste spectacole enumerăm: „Prinț și cerșetor”, „Baltagul”, „D’ale carnavalului”, „Cabala bigoților”, „Oedip” etc., avînd astfel ocazia să colaboreze cu mari personalități ale teatrului românesc: Sorana Coroamă-Stanca, Mircea Marosen, Horea Popescu.

În ceea ce privește profesia sa de regizor artistic, Anda Tăbăcaru-Hogea ne spune: „Le sînt în primul rînd recunoscătoare părinților mei. A te naște într-o familie de muzicieni înseamnă a avea deja muzica „în sînge”, a avea oricînd la dispoziție o bibliotecă de specialitate, a putea să asisti, copil fiind, la repetiții și la discuțiile cu scenografi și coregrafi, a învăța cum să citești și cum să te documentezi și, de ce nu, cum să te porți cu sensibilitatea deosebită a cîntărețului de operă. Îi sînt recunoscătoare regretatului regizor maestrul Anghel Ionescu-

Arbore care după moartea tatălui meu a continuat formarea mea ca regizor și mi-a urmărit evoluția pînă în clipa dispariției sale”.

Anda Tăbăcaru-Hogea a luat Premiul III la sesiunea studentească Națională de muzicologie (1984 – București), Premiul II la Sesiunea studentească Națională de muzicologie (1986 – Cluj), Premiul I „Spectacolul anului” oferit de revista „Actualitatea muzicală” pentru realizarea operii „Mefistofele” de Arrigo Boito (2000 – București) – regia artistică Anda Tăbăcaru-Hogea, scenografia – Cătălin Ionescu-Arbore, conducerea muzicală Leonard Dumitriu.

Grigore Constantinescu în articolul „Alegerea unei operete centenare” – revista *Rampa* nr. 90/1996, 21-27 iunie scrie: „Gondolierii” de Arthur Sullivan a depășit un secol de existență iar în România nu a avut pînă acum decît două montări, la Opera Română din Cluj și la Studioul de operă al Academiei de Muzică din București. În ambele ipostaze semnătura regizorală îi aparținea lui Anghel Ionescu-Arbore (autor al traducerii libretului lui W. S. Gilbert), invitat să realizeze și spectacolul de la operetă. Împrejurări dramatice, care au determinat dispariția aceluși artist în timpul repetițiilor de debut ale ansamblului au făcut ca proiectul să se amîne pînă la finalul acestei stagiuni. O idee fericită, cea a solicitării tinereii regizoare Anda Tăbăcaru de la Opera Română din Iași a rezolvat acest impas, nu la întîmplare și nici în condiții improvizate. Prima impresie – poate cea mai pregnantă – este maniera tinerească a punerii în scenă. Culorile și costumele imaginate de arh. Constantin Gheorghe ar fi uimit spectatorii de acum un veac dar îi amuză pe cei prezenți în sala Operei; dansurile și mișcarea alertă create de coregraful Constantin Florian contribuie la activizarea personajelor și ansamblurilor, atrăgînd spre un spirit mai nou decît cel al muzicii, fără exagerare însă. Toate acestea, probabil existente încă din premisele trasate de A. I. Arbore s-au armonizat în lucrul asupra regiei care datorită Andei Tăbăcaru impune prin atitudine, prin eficiență și detaliu, ocolind constant orice vulgarizare. De fapt Anda Tăbăcaru recepționează sensibil factorul de interes al lucrării care nu este acțiunea proprie-zisă, ci muzicalitatea partiturii lui Sullivan”.

Consider că prin cele două articole publicate de revista *Ararat* împlinesc o sfințită datorie de suflet față de această familie din care descinde și semnatara acestor rînduri.

Elena Florica ȘUSTER

În memoriile sale Baruir Nersessian scria că s-a născut în luna octombrie-noiembrie a anului 1904 în satul Anerghi din regiunea Şabin Karahisar. Baruir Nersessian nu are acte ca să dovedească nici anul și nici luna în care s-a născut, căci Biblia familiei în care erau înscrise datele importante ale neamului Nersessian a dispărut în timpul masacrelor turcești împreună cu aproape întreaga familie. După ani și ani, Baruir Nersessian reușește să reconstituie data sa de naștere după spusele tatălui pe care îl regăsește în România și conform căruia el s-ar fi născut în anul primei plecări a tatălui său în *ghurbet* (pribeegie în căutare de lucru), adică în anul 1904, în toamnă, după culesul grâului.

Familia lui Sarkis și Macruhi Nersessian era o familie tipică de țărani armeni săraci, cinstiți și harnici și cu copii cât le dăduse Dumnezeu, din care parte le muriseră în primii ani de naștere. Câți frați și surori a avut, Baruir nu mai știe, știe numai că au fost mulți, dintre care își aminteste de Hamazasp, Iughaper, Aruh, Ardavazd și Mampre, toți uciși în masacre.

Până la începerea războiului copiii ajutau la treburile câmpului iar *Aip-u-Penul* îl învățau la școala locală de la învățătorul Sahag și preotul satului. În vara anului 1914, Sarkis, capul familiei Nersessian pleacă, împreună cu fratele său, în *ghurbet* în România și tot greul casei rămâne pe umerii mamei.

În mai-iunie 1915, în timpul secerișului, începe războiul care culminează prin uciderea la 2 iunie, de către jandarmii turci, a 400 de bărbați din Şabin Karahisar. Răzbuindu-se, tinerii satului dau foc caselor turcilor și se retrag în munții Digma ca să lupte în armata lui Antranig. Printre ei se afla și Hamazasp fratele cel mare al lui Baruir.

La sfârșitul lunii iunie, în toiul masacrelor, încep deportările. Copiii sînt separați de mame și numai Baruir rămîne cu mama lui, pornind împreună pe drumul morții, pe valea râului Kayl, spre orașul Guruceai. În piața orașului Guruceai, Baruir este vîndut de către mama sa turcului Assim pentru suma de 4½ monede cu speranța ca astfel viața lui va fi salvată. Baruir, numit acum Omer, muncește pentru familia turcului pînă în vara lui 1916 cînd, împreună cu alți băieți armeni, servitori la familiile turce, fuge la Agn, unde slujește la diverși stăpîni, fiind rebotezat de această dată cu numele de Sukri. Reîntors în satul natal din Şabin-Karahisar el găsește totul ars, distrus și ruinat, inclusiv casa părintească în care se născuse și crescuse el și care fusese cîndva plină cu gălăgia frațiilor și surorile lui. Dar acum domnea o liniște totală, întreaga lui familie dispăruse, fusese omorîră, masacrată, distrusă.

Ceea ce a văzut Baruir în acești ani de deportare și mizerie nu se poate descrie. Baruir a crezut că timpul va șterge din memoria sa acele imagini groaznice, de nesupportat, dar nu a fost să fie așa, căci ele fuseseră adînc, foarte adînc, imprimate pe ploapele sale. Anii au trecut și după 80 de ani de la scurgerea evenimentelor, Baruir Nersessian ajuns la bătrînet, a pus pe hîrtie cele văzute și trăite ca ele să rămînă mărturie pentru generațiile viitoare, ca să se știe ce a îndurat poporul armean. El a considerat aceasta ca o datorie a lui, ca o obligație față de mama sa, față de frații și surorile sale, față de neamul Nersessianilor.

În orașul natal Şabin-Karahisar, Baruir Nersessian rămîne aproape un an, făcînd

Baruir Nersessian, un secol de viață ...

diverse munci pentru a supraviețui de la cules de cuie, păstorit de capre la munca câmpului. Salvarea vine în toamna anului 1917 cînd, sosesc acolo, venind din America, reprezentanți ai societății compatriotice „Vișab“ veniți cu misiunea de a salva pe cei rămași din Şabin-Karahisar, oraș care înainte de 1915 număra 25 de mii de armeni. Se fac liste cu supraviețuitorii, copii și adulți, vîrstnici și femei, pentru a fi salvați, numele lui Baruir Nersessian fiind înscris pentru a fi acceptat într-un orfelinat. Acum Baruir află de la fostul său învățător Sahag că nu este orfan și că tatăl său este în viață și trăiește undeva în România.

Baruir Nersessian împreună cu alți copii este dus cu vaporul la Istanbul și plasat la început la orfelinatul din satul Kadi, apoi la orfelinatul american „Near-East Relief“ din Bostangik, iar din anul 1918, împreună

reîntîlnirea cu tatăl său, este repartizat pentru Canada, dar refuză și este nevoit să părăsească orfelinatul și să lucreze la plantațiile de tutun, revenind acolo numai noaptea pentru dormit.

După 3 luni de lungi așteptări sosește aprobarea plecării sale în România. Fără bani și cu mari dificultăți reușește, schimbînd tren după tren, să ajungă în portul Pireu, de unde la 1 octombrie 1924 se îmbarcă pe vaporul „Principesa Maria“ cu destinația: Țara Liberă România.

Ajuns la Constanța, este întîmpinat de tatăl și unchiul său și va simți, pentru prima dată după 10 ani, căldura familiei și senzația libertății și a speranței. Din vara lui 1925 se stabilește la București și timp de cîțiva ani lucrează ca băiat de prăvălie împreună cu alți orfani (Bedros și Haigazun Garoghlanian, Agop Kalaigian) la prăvălii-

Agop Agopian, să deschidă o cooperativă-magazin de fierărie și produse casnice în localul fostei sale prăvălii. Această cooperativă devenind neprofitabilă va fiînța numai doi ani, Baruir Nersessian redeschizînd, în anul 1949, în localul fostei sale prăvălii din B-dul Ferdinand devenit acum B-dul Dimitrov o nouă prăvălie, tot de dulciuri și coloniale. Din anul 1954, perioada cea mai grea a comunismului, îl întîlnim lucrînd la Uzinele „Vasile Roaită“, angajat acolo ca lăcătuș, pentru a „îmbunătății“ astfel originea *nesănătoasă* a băieților săi, aflați la vîrsta admiterii în facultăți. Între anii 1957-1961 Baruir Nersessian continuă munca în domeniul alimentar și cafea în localul din B-dul Dimitrov 122, de lîngă Cinematograful „Florida“, în a cărei casă din spate avea și locuința, iar după 1961 și pînă la emigrarea în SUA lucrează la Cooperativa de Stat „Alimentara“ din cadrul Halelor Obor.

1963 este anul cînd Baruir Nersessian părăsind România, se stabilește la New York și după o scurtă perioadă de timp reușește să deschidă „Prăvălia Baruir“ care funcționează continuu de mai bine de 35 de ani. Din anul 1986 conducerea prăvăliei este preluată de fiul său Măgîrdici Nersessian, iar Baruir privește de departe bunul mers al magazinului. Familia Nersessian primește o mare lovitură la 25 August 2000 cînd Mannig Nersessian trece în neființă și astfel Baruir pierde pe tovarăsa lui de viață după o căsnicie de 67 de ani.

Baruir Nersessian a fost întotdeauna un mare patriot dar nu a fost membru al vreunui partid politic. În 1946, în timpul furiei de repatriere în Armenia Sovietică a vrut să plece în patrie, dar lista pe care figura numele lui nu este aprobată.

De-a lungul anilor Baruir Nersessian a făcut parte din organizațiile armenice de binefacere: Societatea „Aghkadahnam“ de ajutorare a săracilor și Societatea Compatriotică „Vișab“ a Şabin-Karahisarțivilor, de sprijinire a compatrioților nevoiași, societate care îl ajutase atît de mult în perioada de orfelinat.

Stabilit în America și proprietar de prăvălie, el a fost printre primii emigranți armeni din New York care a expus cu mîndrie pe frontispiciul prăvăliei sale Tricolorul armenesc.

Dar despre magazinul său și activitatea în cadrul societății „Vișab“ vă vom spune mai multe într-un număr viitor.

Edvard JEAMGOCIAN
New York

„Am pășit prin valea morții“

Luna aprilie, la Biserica *Surp Sarkis* din New York, în cadrul evenimentelor comemorative dedicate zilei de doliu a nației armenice, **24 Aprilie**, seara de 23 Aprilie 2003, a fost consacrată lansării unei cărți de memorii scrisă de Baruir Nersessian, originar din România, supraviețuitor al genocidului.

Seara, împletită cu discursuri, recitări și program muzical a culminat prin mesajul succint dar foarte emoționant adresat de Baruir Nersessian care, prin cuvinte simple, a povățuit prețuirea vieții și dragostea față de om.

Pentru Baruir Nersessian ziua de 24 Aprilie este o zi sacră, ea reprezentînd ziua de *mereloț* a familiei, patriei și nației sale și totodată o zi a reînvierii și renașterii.

Cărticica „Am pășit prin valea morții“, a fost publicată în două limbi: originalul în limba armeană scris în dialectul celor din Şabin-Karahisar și prefațat de Părintele Anuşavan Danielian și varianta în limba engleză în traducerea d-nei Hourig Papazian-Sahaghian. Traducerea în limba română este în prezent în curs de pregătire de către d-l David Găjrikian.

cu alți 2500 de orfani, transferat la Orfelinatul Central din cartierul Cenghel Keoi. La acest orfelinat el va locui timp de patru ani, pînă cînd, după incendierea Smirnei (9 septembrie 1922), frica intrării armatei kemaliste în Istanbul și a repetării atrocită-

ților va face ca toate orfelinatele din Turcia să fie evacuate. Orfanii din Bolis, în număr de 60 de mii, sînt transferați la Orfelinatele din Franța, România și Bulgaria, dar majoritatea lor la cele din Grecia.

Valurile soartei îl aduc pe Baruir Nersessian la Orfelinatul „Near-East Relief“ din insula Corfu, unde va rămîne timp de doi ani, timp în care, își va continua educația și învață meseria de cizmar.

Acum, prin intermediul cotidianului armenesc „Djagadamard“ (Frontul de luptă) din Istanbul, intră în contact cu tatăl său Sarkis Nersessian care era stabilit în România în orașelul moldovenesc Adjud și în a cărei gară muncea ca lustragiu. Să menționăm că orașelul Adjud, situat între Tecuci și Bacău, deși nu avea comunitate armeană, fusese pe vremuri proprietatea armeanului Manuc din Focșani.

Primirea scrisorii de la tatăl său vine în momentul în care Orfelinatul „Near-East Relief“ își închidea porțile sale și transfera orfanii la școlile de meserii din Franța, Anglia, Canada și Egipt. Baruir, care aștepta

le lui Sahag Aga Băikian și Misak Sinanian de pe Calea Văcărești și Calea Dudești.

După ce strînge ceva bani, Baruir Nersessian deschide în anul 1929, împreună cu tatăl său, prima sa prăvălie de coloniale pe Bulevardul Ferdinand nr. 106, căreia îi dă numele „La vaporul Principesa Maria“, după numele vaporului care îi adusese libertatea și-i redase speranța.

În anul 1933 Baruir Nersessian se căsătorește cu Mannig Gheremkezian, originară din orașul Evereg și sînt binecuvîntați cu doi copii: Măgîrdici și Sarkis. Soții Nersessian dau o educație aleasă copiilor lor, educație începută la școala armeană *Misakian-Kessimian* și terminată la Facultatea de Inginerie, ambii devenind ingineri de aleasă reputație, primul inginer instalator, absolvent al Facultății de Construcții, iar al doilea inginer de fizică nucleară, absolvent al Facultății de Electronică.

Soții Baruir și Mannig Nersessian aveau să conducă firma „La vaporul Principesa Maria“ pînă în anul 1947, cînd începuturile dictaturii comuniste, potrivit comertului privat, fac ca Baruir Nersessian împreună cu 5-6 conaționali, dintre care amintim pe

Orfelinatul Armean din Corfu, martie 1922.
Al doilea copil din stînga, pe scaun, Baruir Nersessian

WAHHABISMUL ÎN AZERBAIDJAN

În Azerbaidjan au devenit active structurile ce propovăduiesc liber wahhabismul. În ultimul timp la Baku a crescut influența a încă unei organizații ce propovăduiesc fundamentalismul islamic agresiv. Noua ramură a rețelei wahhabiste internaționale activează sub umbrela organizației numite „Uniunea studenților musulmani care studiază în Azerbaidjan” (USMA), care a fost înregistrată în mod oficial de către ministerul justiției azer și funcționează în mod absolut legal.

Autoritățile nu întreprind nimic în vederea neutralizării structurilor extremiste musulmane, cu toate că șeful comitetului de stat pentru culte, Rafik Aliev, nu ascunde faptul că „această organizație duce o propagandă religioasă ilegală”. Potrivit acestuia, USMA este în mod formal o organizație a străinilor, dar în realitate ea „atrage în activitatea sa și azeri”. Studiind literatura răspândită de USMA, teologul Nariman Hasimoghli, expert în curente fundamentale, a ajuns la concluzia fermă că „această structură este adepta wahhabismului”. Membrii organizației propovăduiesc întoarcerea la „islamul original”, care s-ar fi practicat în vremea profetului Mohamed, ceea ce constituie una din tezele wahhabismului.

USMA activează nu numai la Baku, dar și în provinciile Azerbaidjanului, mai ales în regiunile sudice aflate de-a lungul frontierei cu Iranul. Dar căutarea unei „urme iraniene” în această afacere nu are nici un sens, întrucât fundamentalismul nou venit și prozelitii lor azeri propovăduiesc curentul sunit al islamului, în timp ce atât persanii, cât și locuitorii din sudul Azerbaidjanului, sînt șiiți. Potrivit datelor publicate de ziarul *Eho* ce apare la Baku, activiștii USMA s-au implantat în regiunea Lenkoran unde îi instruiesc pe elevii din clasele primare în spiritul ideilor wahhabiste și țin conferințe pe tema „întoarcerii la islamul original”. Trimișii USMA sînt activi în special la Vervavul, unde dețin controlul total al moscheii, și există dovezi că organizația se află în legătură cu moscheea Hagî Sultan Ali din Baku, cunoscută ca focar al flagelului wahhabismului.

USMA nu este singura organizație antrenată în propagarea ideilor agresive ale

wahhabismului în Azerbaidjan, o seamă de structuri extremiste și fundamentaliste activînd ascunse sub vălul islamului. Nu mai este un secret pentru nimeni faptul că ani la rînd la Baku a funcționat o ramură a organizației teroriste a lui Osama ben Laden, Al Qaida. Aici s-au mai implantat și organizațiile fundamentaliste și teroriste Djihadul Islamic, Hezbollah, Ihvanul Muslimin, Global Relief Fund, Fondul Internațional de Binefacere. Dintre organizațiile pur azer, mai cunoscute sînt Hizbut-Tahrir și Ceişulah, liderii grupării Hizbut-Tahrir propunîndu-și crearea unui stat islamic pe calea insurecției armate, în timp ce gruparea Ceişulah își propune răsturnarea violentă a structurii de stat din Azerbaidjan și crearea unui califat. Militanții Ceişulah au organizat cîteva acțiuni armate, printre care și asasinat, descoperindu-se faptul că membrii grupării au plănuțit atacuri cu bombă împotriva clădirii ambasadei Statelor Unite din Baku.

După cum a informat ziarul *Sobitja* din Baku, în regiunile din nordul țării activează o seamă de organizații ultraextremiste, care „se ocupă cu răspîndirea forțată a islamului în scopuri perfide” și „acionează în vederea declanșării djihadului, urmîrind ca mai apoi să-și creeze propria formațiune statală guvernată de sindicatele transnationale ale narcomafiei, ca bază pentru viitorul califat”. După cum asigură politologul Rovșan Navruzoghlu din Baku, chiar și astăzi în Azerbaidjan activează grupările fundamentaliste islamice venite din țările arabe, ca Al-Aksar (Egipt), Az-Zeitun (Tunisia), Margare (Arabia Saudită), Abi-Nur (Siria), ca și alte organizații similare din Liban, Sudan și alte țări.

Toate informațiile mai sus amintite, care au fost preluate din surse azer, confirmă faptul că Azerbaidjanul rămîne o sursă a extremismului islamic.

UN KIM JONG IL CAUCAZIAN

În Caucaz este posibilă instaurarea unui regim politic de tip nord-coreean. Jucînd după informațiile ce vin de la Baku, problema neparticipării lui Heidar Aliev la viitoarele alegeri parlamentare pare tranșată, conducerea țării stabilind deja scenariul neomonarhic al transferului puterii. După cum era de așteptat, conducătorul țării l-a desemnat ca succesor pe fiul său, Ilham Aliev, care este și lider al partidului Yeni Azerbaijan.

Reprezentanții puterii dezminț deocamdată această informație. Dar surse informate din anturajul președintelui azer confirmă faptul că a fost deja luată o hătărîre de principiu în această privință. Potrivit informațiilor din presa azeră, mijloacele de informare progubernamentale și cele controlate de regim au primit însărcinarea să continue campania pe același fagaș: „Heidar Aliev este singurul nostru conducător, iar Ilham Aliev unicul său succesor”, ceea ce conturează o situație foarte apropiată de cea din Coreea de Nord. Întemeietorul dinastiei domnitoare, Kim Ir Sen, era Puternicul Conducător, iar Kim Jong Il doar Iubitul Tovarăș. În timp, Iubitul Tovarăș a devenit Puternicul Conducător...

Depunerea oficială a candidaturii lui Aliev junior va avea loc la congresul partidului de la putere, care va avea loc imediat după ratificarea codului electoral de către parlament. Potrivit ziarului *Zerkalo* de la Baku, „în timpul congresului, conducătorul țării, mulțumind pentru înalta onoare ce i se acordă, va renunța la candidatura pentru președinție și va propune alegerea unui nou candidat”. Potrivit informațiilor din presa azeră, Heidar Aliev nu va face public numele succesorului său, lăsînd această misiune în seama delegațiilor care trebuie să-și amintească hotărîrea celui de-al doilea congres al partidului, prin care Ilham Aliev a fost declarat succesorul actualului

lider. Cu un an în urmă delegații la congresul partidului strigau într-un glas: „Trăiască Ilham Aliev, viitorul Azerbaidjanului” și „Trăiască succesorul fără egal al lui Heidar Aliev”.

Nu este exclus ca, în preziua alegerilor prezidențiale, „succesorul fără egal” să fie desemnat prim-ministru. Observatorii politici de la Baku vorbesc de multă vreme despre scenariul transferului de putere „la Elțin”. Este posibil ca, pînă la alegeri, Heidar Aliev să-și dea demisia din funcția de președinte, situație în care fiul devenit prim-ministru ar prelua puterea în mod legal. Acest scenariu i-ar permite lui Ilham să candideze la președinție de pe poziția de conducător de facto al țării.

Astăzi în lume guvernează doi cunoscuți președinți care au preluat puerea în mod ereditar: Kim Jong Il în Coreea de Nord și Bașar al-Asad în Siria. Însă amîndoi aceștia și regimurile lor au de înfruntat atitudinea ostilă a Occidentului, care consideră maniera lor de guvernare ca fiind inacceptabilă. În mod logic, nici regimul lui Aliev junior n-ar putea face excepție și s-ar confrunta cu aceeași antipatie. Paul Goble, politolog american avînd strînse legături cu Departamentul de Stat de la

Washington și considerat mare specialist în problema Karabaghului, a prevăzut urmările sumbre pe care le-ar putea avea pentru Azerbaidjan aplicarea scenariului neomonarhic. „Istoria a dovedit că, în cazul unui regim neomonarhic, încercările de transferare a puterii de la tată la fiu n-au dat rezultate pozitive. Asemenea tentative vor întîmpina reacții serioase”, a menționat Paul Goble. Potrivit acestuia, după părăsirea vieții publice de către Heidar Aliev, stabilitatea politică a Azerbaidjanului va fi afectată, potrivit previziunilor acest lucru întîmplîndu-se „sub intervenția forțelor externe” și prin „activarea minorităților naționale din sudul și din nordul țării”.

AZERII DIN GRUZIA ÎN SLUJBA ANKAREI

Deputații reprezentînd comunitatea azeră în parlamentul Gruziei îndeplinesc ordinele primite de la ambasada turcă din Tbilisi.

În ziua celei de a 88-a aniversări a genocidului armean, deputații azeri din parlamentul gruzin au manifestat o atitudine huliganică, menită să pîngărească memoria celor un milion și jumătate de victime nevinovate ale barbariei otomane. La sesiunea matinală a parlamentului din 24 aprilie, deputatul reprezentînd comunitatea armeană din Ahalkalak, Hamlet Movsisian, a făcut apel la colegii săi parlamentari să respecte memoria victimelor primului genocid al secolului XX. Drept răspuns la apelul lui Movsisian, cinci legiuitori azeri s-au repezit la Movsisian jignindu-l pe acesta și proferînd amenințări la adresa tuturor armenilor. Această atitudine huliganică a culminat cu preluarea microfonului central, acțiune în urma căreia sesiunea a fost întreruptă.

Totuși, parlamentarii gruzini au reușit să înregistreze apelul deputatului din Ahalkalak. Este adevărat că președinta parlamentului, Nino Burdjanidze, și-a permis să redacteze puțin propunerea colegului armean, insistînd să fie respectată nu numai memoria victimelor genocidului armean, ci memoria tuturor acelor care au pierit în confruntările interetnice din ultimii o sută

de ani: armeni, gruzini, azeri, abhazi, osetini. „Această zi este tragică pentru poporul armean. Din nefericire, după aceasta în lume au mai avut loc evenimente asemănătoare, în urma cărora și-au pierdut viața oameni nevinovați”, a declarat Burdjanidze.

Azerii au comentat într-un mod original această formulare incertă, unul dintre cei mai agresivi parlamentari azeri, Zumurdu Gurbanli, deputat de Marneuli (regiune majoritar azeră din sudul țării), declarînd că „respectarea memoriei victimelor conflictelor din Caucaz în ziua genocidului armean dovedește că, de fapt, parlamentul gruzin recunoaște genocidul armean”. El relatează astfel incidentul în paginile revistei *Eho* din Baku: „În mod firesc, deputații azeri au început să obiecteze cu voce tare la propunerea lui Movsisian. După ce noi nu am părăsit microfonul aproape 30 de minute și nu am dat voce nimănui să ia cuvîntul, Burdjanidze a coborît și a cerut să nu împiedicăm lucrările sesiunii parlamentului... Ea i-a dat cuvîntul lui Hidaiait Huseinov, dar noi am cerut să le dea cuvîntul și celor cîțiva deputați ai noștri. Nu am fost mulțumiți cu explicațiile lui Burdjanidze și am declarat că ea duce o politică deschis proarmenească”.

Care o fi „politica proarmenească” a lui Nino Burdjanidze? Enumerînd „crimele” pe care le-a comis Burdjanidze, același ziar

Eho amintește că „după alegerea în funcția de președinte al parlamentului, prima vizită a lui Burdjanidze a fost la Erevan și tot ea a fost cea care a propus atragerea Armeniei în proiectul TRACECA”. Din toate acestea rezultă o singură concluzie: așadar, Nino Burdjanidze este armeană. „Zurab Jvania (fost președinte al parlamentului gruzin), Mihail Sahakașvili și, în ciuda numeroaselor dezmințiri, Nino Burdjanidze au rădăcini armenesti”, scrie *Eho*, crezînd că dezvăluie cea mai cumplită vină a acestor politicieni gruzini. Deși, sub presiunea huliganilor, președinta parlamentului a încălcat ordinea de zi a sesiunii și le-a dat cuvîntul la trei dintre aceștia, azerii și-au continuat demersul și la sfîrșitul zilei au convocat o conferință de presă. În fața ziaristilor, ei și-au exprimat revolta față de atitudinea lui Nino Burdjanidze care, împreună cu deputații armeni, ar fi plănuțit dinainte desfășurarea sesiunii. „Propunerea ei de a respecta nu numai memoria armenilor, dar și pe cea a celorlalte victime din Caucaz, a fost gîndită dinainte”, a declarat deputatul azer Ramiz Bekirov, potrivit căruia președinta parlamentului i-a ajutat pe armeni să-și atingă scopul. „Noi protestăm împotriva politicii duse de Burdjanidze, Jvania și aripa Democrată condusă de Sahakașvili. Împreună cu Burdjanidze, precum și cu ajutorul lobby-ului armean din străinătate și

al forțelor proruse, ei încearcă să imprime o politică proarmenească în parlamentul gruzin”, a declarat Bekirov. Să observăm că politicienii amintiți reprezintă tabere opuse, iar politica lor comună ar fi cel puțin ciudată.

Desigur că deputatul azer îngrijorat de influența forțelor externe în parlamentul Gruziei nu le-a povestit ziaristilor de la Tbilisi că, înaintea conferinței de presă, el s-a întîlnit cu ambasadorul Turciei de la care a primit instrucțiuni cu privire la acțiunile viitoare, fapt pe care însă Bekirov nu l-a ascuns în fața ziaristilor de la Baku: „În pauza sesiunii, deputații azeri au fost invitați la ambasada Turciei de la Tbilisi, unde diplomații le-au mulțumit deputaților pentru activitatea intensă”, scrie *Eho*.

Să amintim că, în timp ce deputații azeri discutau cu ambasadorul turc, Nino Burdjanidze îi aștepta în biroul său, fără ca ei să vină. Deputații Bekirov, Huseinov, Suleimanov și Gurbanli au preferat discuția cu un diplomat străin decît pe cea cu șeful organului legislativ din care fac parte. Astfel, discuția despre „influența forțelor străine” în parlamentul gruzin capătă noi sensuri.

Comentarii preluate și adaptate după
PanARMENIAN.net

ISTORIA POPORULUI ARMEAN DIN ANTICHITATE PÎNĂ ÎN ANUL 1920

apărută sub redacția științifică a
Acad. M.G. NERSESIAN
traducerea din limba armeană
în limba bulgară Agop Ormandjian
Editura Universității
"Sf. Climent Ohridski" /
Editura "Știință și Artă" – Sofia 1989

Ediția de față reprezintă o sinteză a principalelor momente din istoria poporului armean. Traducerea s-a făcut după ediția originală apărută în Editura Universității din Erevan în anul 1985, redactată de către un colectiv de oameni de știință armeni, sub conducerea profesorului Măgărdici Nersesian.

Spre deosebire de ediția armeană, traducătorul a eliminat (cu acordul redactorului) perioada de după 1920, când s-a produs sovietizarea Armeniei, considerându-se că această perioadă necesită o reevaluare obiectivă și o nouă tratare a faptelor și fenomenelor istorice derulate în epocă.

Traducătorul dedică „Istoria poporului armean” comemorării, pe 24 aprilie 1995, a 80 de ani de la genocidul poporului armean și memoriei celor 1,5 milioane de armeni, devenite victime ale primului mare masacru sângeros etnico-religios din secolul al XX-lea, în perioada guvernării Junilor turci.

Lucrarea, numără 266 pagini și cuprinde patru părți, fiecare dintre acestea fiind sistematizată pe capitole și subcapitole. Prezentăm mai jos cele mai importante teme care formează obiectul acestei lucrări.

Partea I-a – perioada Antică, cuprinde date și informații privind: platoul armean – cele mai vechi triburi, popoarele existente aici, țările învecinate, formarea poporului armean, statul Urartu. În continuare informațiile se referă la apariția și dezvoltarea statului antic armean și anume: Armenia și perioada elenistică timpurie, crearea primului stat armean unificat, statul lui Tigran al II-lea. Relațiile dintre Armenia, Roma și Partia sînt cuprinse în următorul capitol, în care cititorului i se oferă date despre războiul armeano-roman, apoi începutul confruntării romano-parte și Armenia – sfîrșitul dinastiei Artașizilor și consolidarea Arșakizilor în Armenia. Capitolul se încheie cu prezentarea structurii social-economice, organizarea statală și cultura Armeniei antice.

Partea a II-a Evul mediu, cuprinde date referitoare la instaurarea orînduirii sociale feudale în Armenia, convertirea la creștinism a armenilor, divizarea Armeniei între Roma și Persia urmată de decăderea statului antic armean. Tot aici este prezentat evenimentul de covîrșitoare importanță din istoria armenilor și anume: crearea alfabetului armean de către Mesrob Maștoț (aproximativ anul 360). Revizuirea aspectelor politice ale Armeniei sec. IX – XI sînt informații despre restabilirea independenței politice a Armeniei, domnia Bagratizilor, relațiile sociale, economice, orașele.

Capitolul următor ne prezintă istoria statului armean din secolele XI – XIV și anume: Prezența turcilor selciucizi în Armenia, Armenia de Nord-Vest în sec. XII-XIII, Armenia sub jugul mongol. Unul din momentele importante ale Istoriei Armenilor între sec. XI – XIV îl constituie „statul armean cilician” și anume: formarea și consolidarea, relațiile social-economice și organizarea administrativă, prăbușirea statului armean cilician.

În această a II-a parte, paralel cu problemele politice, statale, etc., autorii dezvoltă în etape aspectele importante ale evoluției culturii în Armenia cum ar fi: școala, literatura, filozofia, istoriografia, artele, etc. De asemeni sînt prezentate și informații referitoare la mișcările de eliberare apărute ca o consecință a cuceririi diferitelor părți ale Armeniei de către popoarele învecinate (Turcia, Persia) și de asemeni aspecte privind mișcările eretice din epocă (Pavlikiană, Thondrakiană).

Partea a III-a, sec. XIX-lea - începutul secolului XX cuprinde analize, pe etape, ale situației politice și statale ale Armeniei: alipirea Armeniei de răsărit la Rusia, eliberarea de sub jugul persan, participarea decembristilor și a voluntarilor armeni la acțiunile de eliberare ale Armeniei, intrarea Armenia de Est în componența Imperiului țarist. Trecînd la începutul sec. al XX-lea sînt informații despre: viața economică și social-politică în Armenia de Vest, despre izbucnirea mișcărilor revoluționare din anii 1902 – 1907, problema armeană din anii 1912 – 1914.

Urmează declanșarea primului război mondial, situația Armeniei în acest context: operațiile militare în Caucaz și în continuare dezlănțuirea prigoanei împotriva armenilor, genocidul cutremurător din anii 1915 – 1916.

Partea a IV-a – anii 1917 - 1920: cuprinde Revoluția rusă din Octombrie, cei doi ani de independență ai Republicii Armele 1918 – 1920, urmați de instalarea puterii sovietice și sfîrșitul guvernării Republicii Armele independente.

CHEMAREA PLUGARILOR

roman – epopee de HACIK DASCENT
traducere din limba armeană
în limba bulgară de Agop Ormandjian
Editura OABS „PAREKORDZAGAN”
PLOVDIV 2003

„Traducerea acestui volum este dedicată memoriei sutelor de mii de victime nevinovate ale genocidului turcesc asupra armenilor (1895-1915) între granițele Turciei și în Armenia de vest și aniversării a 1700 de ani de la recunoașterea creștinismului în Armenia ca religie de stat.” - Agop Ormandjian

Cunoscutul și apreciatul scriitor Hacik Dascent a lăsat în literatura armeană o moștenire greu de egalat.

Conținutul scrierilor sale poate fi mai bine înțeles dacă-l însoțim pe firul vieții sale începînd cu munții legendari Sasun, pribegînd înfometat de la un orfelinat la altul din Armenia de vest, trecînd prin căminul american de la Alekspol și ajungînd în cele din urmă la Universitatea din Erevan. Pe traseul vieții sale a ocupat diverse funcții de la învățător, pînă la șef de catedră și profesor în cadrul Universității de stat din Erevan. Descoperit și prețuit de Eghise Ciarent, publică cu ajutorul acestuia culegerea de versuri „Cartea cîntecelor”, urmată de o a doua cu titlul „Văpaia” (1936). Agitația sfîrșită în jurul versurilor sale îl determină să plece neîntîrziat la Moscova, să intre la Institutul de Limbi Străine, la care învață strălucit limba engleză, pregătindu-se pentru viitoarea activitate de traducător. Aflat la răspîntia dintre drumurile de urmat este sfătuit de Președintele Uniunii Scriitorilor din Armenia, Avedik Isahakian să desăvîrșească truda începută de Ovanes Hanmaccian, traducătorul lui Shakespeare în limba armeană. Hacik Dascent se dedică cu înflăcărare traducerii operei shakespeariene pe care o consi-

Cîteva lucrări apărute în Bulgaria

Am primit prin amabilitatea domnilor Eghiazar Uzunian și Rupen Tciavușian trei apariții editoriale publicate în limba bulgară avînd ca subiect istoria armenilor pe care le prezentăm în continuare. Pentru traducerea din limba bulgară a prefetelor și notelor privind aceste lucrări am apelat la doamna Eugenia Bogdan Căuș căreia îi mulțumim și pe această cale.

deră principală sa activitate. Timpul petrecut la Moscova a jucat un rol hotărîtor în viața lui Hacik Dascent. Dar începe cel de al doilea război mondial. Hacik Dascent se împovărează cu întreaga bibliotecă shakespeariană, dicționare, cărți și manuscrise și se instalează în satul Irind. Aici ziua lucrează la colhoz ca locțiitor de președinte, alături de dragii săi refugiați din eroicul Sasun, iar noaptea la lumina opaițului se ocupă de literatură.

Între scrierile apărute în acea perioadă un loc important îl ocupă cunoscutul roman „Hodedan”, un roman al renașterii fizice și spirituale a oamenilor scăpați ca prin miracol din prăpastia cumplutului genocid armean din anul 1915, săvîrșit cu o cruzime nemaiîntîlnită de Junii turci în Turcia și în Armenia de vest. Cu eroii acestui roman H. Dascent începe să creeze o întreagă galerie de caractere populare.

Următorul pas de succes în această direcție îl constituie cartea de căpătîi căreia H. Dascent i-a dedicat cea mai mare parte a vieții sale și anume romanul epopee „Chemarea plugarilor”.

Personajele acestui roman-epopee sînt eroii mișcării de eliberare națională de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, începutul celui de al XX-lea, cunoscuți în istorie sub numele de „fedaini” („haiduci”).

Mișcarea fedainilor („haiducilor”) are rădăcini adînci, democratice și reprezintă expresia puternicului protest împotriva politicii de genocid duse progresiv și cu tact împotriva minorităților naționale și a țărânimii înrobite de la hotarele imperiului și ale Turciei. Mișcări similare au luat naștere în aceeași perioadă și în Bulgaria, Ungaria, Grecia, Serbia, Muntenegru, Bosnia și altele.

Potrivit dicționarului, cuvîntul „haiduc” reprezintă țaranul ridicat în apărarea drepturilor sale. Haiducii „fedaini” armeni și-au jertfit viața pentru eliberarea patriei, cucerindu-și prin aceasta recunoaștința și admirația tuturor. De fapt haiducii au fost țărani din cei mai obișnuiți, integri, pașnici, muncitori, strîns legați de pămînt și apă. Dar prin forța condițiilor tragice create au fost nevoiți să fure arme pentru a-și apăra drepturile omenești, onorea și demnitatea. Cartea posedă un ritm deosebit și un colorit preluate de la povestirilor populare. H. Dascent a folosit o manieră obișnuită și simplă, sinceră pînă la naivitate și un colorit lexical pastoral corespunzător.

Eroul cărții „Chemarea plugarilor” tînărul Mahluto intră în mișcarea națională de eliberare, povestește episoade din viața sa în care și-au aflat locul nume legendare ale acestei mișcări: Arabo, Ahpiur, Sose, Kevork Ciaus, Antranik și mulți alți participanți la revoluție, caracterizați prin înalte principii morale, caractere patriarhale, comportament cavaleresc pătrunși de un înalt simț patriotic.

Romanul-epopee „Chemarea plugarilor” a lui Hacik Dascent este prin patosul său nobil și meritele sale artistice, unul din fenomenele remarcabile ale noii literaturi armenice.

ISTORIA LUI AGATANGHELOS

istoric-scriitor armean din secolul V
traducere din limba armeană
în limba bulgară de Agop Ormandjian

Cartea este editată cu sprijinul UGAB „Parekordzagan” – Plovdiv, care împreună cu traducătorul o dedică aniversării a 1700 de ani de la recunoașterea creștinismului ca religie de stat în Armenia.

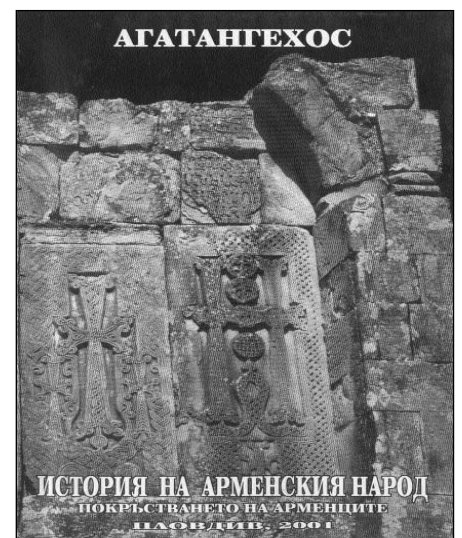
Istoria poporului armean scrisă de Agatanghelos reprezintă o creație clasică a literaturii armenice din sec. al V-lea, care a cunoscut încă din Evul mediu o mare răspîndire. Se cunosc pînă în prezent douăzeci și una de ediții (dintre care una constituie obiectul traducerii de față) în nouă limbi – armeană, greacă, arabă, asiriană, latină, gruzină, etiopiană și slavă. Această capodoperă clasică a literaturii armenice este considerată una din valorile spirituale pe care armenii au dăruit-o tezaurului culturii universale.

Pe scurt „Istoria lui Agatanghelos”, denumită astfel de scriitorii-istorici de mai tîrziu, începe prin fixarea peisajului istoric în care se fac primii pași spre creștinare în Armenia. Sîntem în secolul al III-lea (mai exact anul 226) cînd regatul armean, aliat cu Roma, luptă în Persia împotriva Sasanizilor, nou instalați la putere după înfrîngerea Arsacizilor persani. Istoria lui Agatanghelos începe mai exact cu povestirea înfrîngerii Arsacizilor parți și cucerirea puterii de către Sasanizi. Dorind să-i răzbune pe conașionali săi învinși, regele Hosrov, din ramura Arsacizilor armeni, pătrunde în Iranul sasanid și îl pustiește. Este însă ucis printr-un vicleșug de către Ardașes, conducătorul sasanid. În replică, armenii îi nimicesc pe Sasanizi, după ce îl trimit din timp pe fiul nevîrstnic Krikor în Cesarea Capadociei. La rîndul său regele persan profită de această împrejurare, atacă și cucerește Armenia. Succesorul la tron, Dîrtat, împreună cu cîteva nobili armeni reușese să se refugieze la curtea împăratului Dioclețian. Drept mulțumire pentru unele servicii importante aduse de Dîrtat, împăratul roman îl ajută pe acesta să-i alunge pe persi din Armenia și să restabilească domnia armeană.

Următoarele capitole au drept erou pe Krikor, figura legendară a creștinismului în Armenia. Întors din Cesarea, unde plecase copilul find și unde a primit o educație creștină, Krikor intră în slujba regelui Dîrtat. Acesta din urmă nu admite spiritul creștin al tînărului Krikor, care disprețuiește religia păgînă idolatră și îl supune unui martiriu înfiorător spre a-i înfrînge convingerile creștine.

În cele din urmă neînvins, Krikor este aruncat în închisoarea Hor Virab din orașul Artașat. Acelorași suplicii sînt supuse frumoasele fecioare Gayané, Hripsimé și altele, propovăduitoare a religiei creștine și care în cele din urmă sînt ucise la rîndu-le.

În continuare urmează un episod de legendă avîndu-i ca eroi pe regele Dîrtat și tînărul Krikor. Dupăuciderea fecioarelor regele Dîrtat este demonizat și transformat într-un

animal de rînd. Sora regelui, Hosrovduhi, este înștiințată în vis de niște îngeri că unicul ce l-ar putea salva pe rege este tînărul Krikor. Acesta din urmă este eliberat și redă regelui înfățișarea omenească. Relațiile dintre aceștia se schimbă, tînărul Krikor este trimis din nou în Cesarea unde va primi titlul de episcop. Întors în Armenia, Krikor denumit „Krikor Luminătorul” continuă activitatea de nimicire a templelor păgîne și începe construcția bisericilor creștine cît și organizarea vietii creștine în Armenia.

Lucrarea lui Agatanghelos este prima lucrare istoriografică armeană.

Împreună cu alți doi istorici-croniciari armeni Koriun și Pavstos Puizant, Agatanghelos reprezintă un anumit stadiu al istoriografiei armenice, create încă din Evul mediu timpuriu. Cronica lui Agatanghelos a suscitat un foarte mare interes printre istoriografii diferitelor țări ai lumii, ea constituind un izvor de informare și cunoaștere a Evului mediu timpuriu din Armenia.

CALENDAR UNESCO – CENTENAR 1903-2003

Muzica lui Aram Hacıaturian în România

În acest an al centenarului nașterii marelui compozitor armean Aram Hacıaturian am avut prilejul să vorbim sau să scriem nu numai despre valoarea creației sale și despre locul ocupat de aceasta în muzica secolului XX, ci și despre legăturile care au existat de-a lungul a citorva decenii cu muzicienii români și cu viața muzicală românească, evocându-se, mai ales, prezența compozitorului la București, cât și sentimentele care l-au animat cu privire la studenții săi – eminenții compozitori Anatol Vieru și Theodor Grigoriu.

De data aceasta doresc să evoc prezența creației lui Aram Hacıaturian în repertoriul de concerte al celor mai importante formații simfonice din București, acest fenomen fiind de semnalat și în cazul multor formații ale filarmonicilor din țară.

Într-un repertoriu de cei mai mari interpreți, *Concertul pentru vioară și orchestră* de Aram Hacıaturian a fost dedicat lui David Oistrach care, aflat în turneu la București în 1945, a dăruit partitura marelui nostru George Enescu. Acompanied de orchestra simfonică a Radiodifuziunii Române, George Enescu a interpretat acest Concert pe 18 martie 1946 în primă audiere românească la Ateul Român, sub bagheta lui Matei Socor. La foarte scurt timp după aceea (2 mai 1946), tot Matei Socor s-a aflat la pupitrul dirijoral al aceleiași orchestre, avându-l ca solist al aceleiași lucrări pe violonistul Eduard Zathurecky, rector al Conservatoru-

Coperta discului înregistrat de Aram Hacıaturian și violonista Claire Bernard la București, 1965.

Mai trebuie să amintesc și pe violonista Claire Bernard care a înregistrat acest Concert în 1965, fiind acompaniată de Orchestra Cinematografiei, sub bagheta compozitorului, după ce cu un an înainte, tînăra muziciană franceză obținuse Premiul I la Concursul Internațional „George Enescu”, din juriul căruia făcea parte și Aram Hacıaturian. Tot în 1965, Claire Bernard a interpretat aceeași lucrare într-un concert al Filarmonicii „George Enescu”, sub bagheta lui Mihai Brediceanu.

Trebuie să mai amintesc că, după prima audiere românească a acestui Concert, tot în 1945, George Enescu a făcut un turneu triumfal la Moscova, cîntînd în prezența lui Hacıaturian care l-a felicitat atît verbal, cît și printr-o caldă scrisoare, în care remarca strălucita interpretare a maestrului român.

O altă lucrare de mare valoare care a răsunat adeseori în sălile de concert din București a fost *Simfonia II* de Aram Hacıaturian, începînd din 1948. Ea a găsit o excelență tălmăcire în interpretarea celor două orchestre simfonice din Capitală, fiind dirijate de maeștri ai baghetei din țara noastră – Alfred Alessandrescu, Dinu Niculescu, Theodor Rogalski, George Georgescu, Constantin Silvestri, Constantin Bobescu, Mircea Basarab, Teodor Costin, Ilarion Ionescu-Galați și, anul acesta, americanul Theodor Kuchar. Această pagină celebră din creația simfonică universală a fost prezentată și în cadrul unor vaste turnee întreprinse în Polonia, în fosta Uniune Sovietică și Cehoslovacia de către Orchestra Filarmonicii „George Enescu”. Orchestra, dirijată de George Georgescu a cîntat-o în 1956 la Varșovia, în 1958 la Kiev, Moscova și Leningrad, iar în 1959 la Praga.

Încă din 1948, *Concertul pentru pian și orchestră* de Hacıaturian a fost înscris în repertoriul Orchestrelor Radio și Filarmonicii, avîndu-i ca soliști pe pianistii Grete Miletișanu, Irina Lăzărescu, Cristea Zalu, Măndru Katz etc.

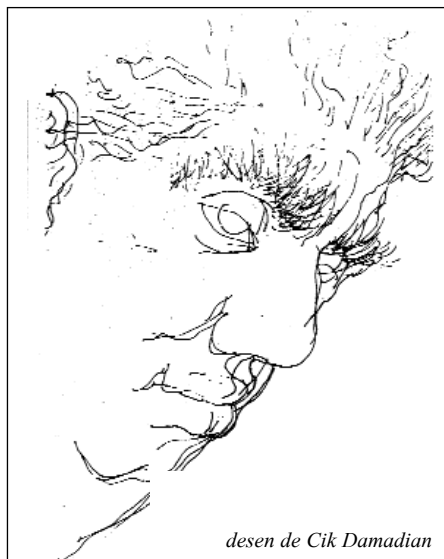
rian este *Suita din baletul „Gayane”*. Numai la Filarmonică, ea s-a cîntat de paisprezece ori în perioada februarie 1950 – iunie 1962.

Fostă elevă a prof. Garabet Avakian, apreciata violonistă Cornelia Bronzetti a fost nu numai interpreta cunoscutului *Concert pentru vioară și orchestră*, ci și a altor lucrări semnate de Aram Hacıaturian. În 1965, ea a fost interpreta, în primă audiere românească, sub bagheta lui Iosif Conta a *Rapsodiei de concert pentru vioară și orchestră*, pe care ulterior, în 1966, artista română a reluat-o, sub bagheta compozitorului, în cadrul unui turneu la Harkov și Zaporojie. Tot ea a cîntat, în primă audiere la București, *Sonata – monolog* a lui Hacıaturian.

Iată, așadar, o prezență masivă a creației lui Aram Hacıaturian în programele celor mai importante formații muzicale bucureștene și muzicienii români, cu precădere în primele decenii de după cel de-al Doilea război mondial. Muzica lui Hacıaturian continuă să fie iubită și apreciată de publicul larg meloman, concertele omagiale care au avut loc la începutul anului fiind o dovadă grăitoare în această privință.

Melomanii din România așteaptă mereu cu interes programarea muzicii lui Aram Hacıaturian în sălile de concert, cît și pe undele Radioului.

Madeleine KARACAȘIAN

lui din Budapesta. Astfel a început trecerea Concertului pentru vioară pe scenele muzicale din România. Violonista Gaby Grubea, începînd din 1948 și pînă tîrziu, la plecarea sa din România, l-a interpretat de nenumărate ori, fiind acompaniată cînd de orchestra Radiodifuziunii, cînd de orchestra Filarmonicii „George Enescu”. Alți violoniști români au interpretat acest Concert fie la Radio, fie la Filarmonică. Dintre aceștia îi amintesc pe Ion Voicu (a cărui înregistrare cu dirijorul George Georgescu se află și pe un recent CD), Varujan Cozighian, Ștefan Rodescu, Luminița Rogacev, Anda Petrovici, Cornelia Bronzetti, iar în ultimul deceniu – Daniel Podlovski, Mihaela Martin, Florin Croitoru. Doi violoniști armeni – unul de la Erevan, altul de la Moscova – au delectat publicul român cu acest Concert. Ei au fost Jean Ter Mergherian și Levon Ambartumian.

Concertul pentru violoncel a răsunat și el la noi începînd din 1951, grație solistului Ion Fotino, iar din 1953, în repetate rînduri, în interpretarea lui Vladimir Orlov, orchestrele fiind dirijate de personalități precum George Georgescu, Emanoil Elenescu, Mihai Brediceanu, Mircea Basarab.

O altă lucrare de mare popularitate din creația lui Aram Hacıaturian

Inedit

Am primit din partea domnului Nișan Bogdan Căuș două programe de sală ce au legătură cu compozitorul Aram Hacıaturian. Primul program este din 29 mai 1954 cînd Filarmonica *George Enescu* a organizat un concert simfonic sub genericul „Festival Hacıaturian – 50 de ani de la nașterea compozitorului”. Concertul, dirijat de Alfred Alessandrescu a cuprins: trei fragmente din baletul *Gaiane*, *Concertul pentru pian și orchestră* – solistă Irina Lăzărescu și *Simfonia a II-a cu clopote*.

Al doilea program (v. imaginea din stînga) este datat 8 mai 1963 cînd a avut loc concertul Orchestrei Simfonice a Cinematografiei dirijată de Constantin Bugăanu. În program a fost inclusă *Simfonia pentru orchestră de coarde și timpan* de Eduard Mirzoian. La concert a fost prezent compozitorul dar și Aram Hacıaturian care a oferit un autograf pe program tînărului pe atunci Nișan Bogdan Căuș.